

Яцкевич Іван Іванович
доцент кафедри приватного права
Національного університету «Києво-
Могилянська академія»

Принципи рівності та недискримінації осіб з інвалідністю в умовах формування інклюзивного громадянського суспільства

Як зазначається в літературі, просування України по шляху демократичних, соціально орієнтованих перетворень, складний процес утвердження громадянського суспільства, європейських соціальних цінностей засвідчує гостру необхідність переосмислення традиційних підходів до правового становища людини [1, с. 47], адже від цього залежить вирішення багатьох проблем як внутрішньодержавних (в тому числі соціальних), так і проблем, пов'язаних із євроінтеграційними процесами України. Важливо в основу перетворень, про які писав і неодноразово говорив В. Костюк, покласти міжнародно визнані принципи, створити міцне підґрунтя для майбутніх перетворень, в тому числі і у напрямку розбудови інклюзивного громадянського суспільства.

Відповідно до положень Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, на міжнародному рівні закріплено низку принципів у сфері прав осіб з інвалідністю. Зазначимо, що принципи права виконують низку важливих функцій, спрямованих на організацію норм, що регулюють певне коло правовідносин. Крім того, дія принципів права спрямована на створення наскрізних зв'язків між окремими нормами права. Принципи права можуть заповнювати прогалини та впливати на правозастосування. Водночас, принципи права демонструють тісний зв'язок із зовнішніми суспільними відносинами, що виходять за межі права, бо дуже часто зумовлені саме політичними, економічними, культурними, історичними чи навіть природними факторами. Принципи права можуть мати складну внутрішню структуру, можуть мати комплексний характер та перебувати у тісному зв'язку з іншими принципами.

У відповідності з положеннями статті 21 Конституції України, усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах [2]. Це положення, у системному зв'язку з нормами статті 24 Конституції про те,

що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом, становить конституційну основу для недопущення дискримінації за ознакою інвалідності. Адже Основний Закон не допускає надання привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або *іншими* ознаками. Вважаємо, що відкритість переліку ознак, за якими не допускається дискримінація, спрямована на більш повний захист від дискримінації, в тому числі і за ознакою інвалідності, про що зазначено у Законі України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» (ст. 1). Важливо також звернути увагу, що закріплений у ст. 2 названого Закону *принцип недискримінації* передбачає забезпечення рівності прав і свобод осіб та/або груп осіб, забезпечення рівності перед законом осіб та/або груп осіб, повагу до гідності кожної людини, забезпечення рівних можливостей осіб та/або груп осіб [3].

Повертаючись до положень Конституції України зазначимо, що рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям (ч. 2 ст. 24). Водночас Основний Закон не наголошує окремо на рівності прав та недопущенні дискримінації за ознакою інвалідності, однак ці питання врегульовано міжнародними актами та законодавством України. Так, відповідно до положень ст. 3 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, до *загальних принципів* зокрема належать такі принципи: *недискримінації, рівності можливостей, рівності* чоловіків і жінок. Проте названі принципи не можна реалізувати без застосування інших важливих принципів, перелічених у цій же статті в одному переліку, зокрема принципи: *повного й ефективного залучення та включення до суспільства, поваги до особливостей осіб з інвалідністю і*

прийняття їх як компонента людської різноманітності й частини людства, *доступності*, *поваги* до здібностей дітей з інвалідністю, що розвиваються, і *поваги* до права дітей з інвалідністю зберігати свою індивідуальність [4]. Адже хіба можемо ми забезпечити реалізацію принципу, скажімо, рівних можливостей без реалізації принципів доступності та повного й ефективного залучення та включення до суспільства? Хіба можна говорити про забезпечення реалізації принципу рівності чоловіків і жінок без належного втілення принципу поваги до особливостей осіб з інвалідністю і прийняття їх як компонента людської різноманітності й частини людства? Напевно, що ні, адже зазначені принципи є взаємно залежними та такими, що взаємно доповнюють один одного, утворюючи систему принципів у сфері захисту прав осіб з інвалідністю.

Власне положеннями статті 5 Конвенції про права осіб з інвалідністю передбачено, що Держави-учасниці цієї Конвенції, поперше, визнають, що *всі особи є рівними перед законом* і за ним та мають право на рівний захист закону й рівне користування ним без будь-якої дискримінації; по-друге, *забороняють будь-яку дискримінацію за ознакою інвалідності* й гарантують особам з інвалідністю рівний та ефективний правовий захист від дискримінації на будь-якому ґрунті; по-третє, вживають усіх належних заходів для *забезпечення розумного пристосування* з метою заохочення рівності й усунення дискримінації держави-учасниці. Водночас заходи, необхідні для прискорення чи досягнення фактичної рівності осіб з інвалідністю, не вважаються дискримінацією за змістом цієї Конвенції, оскільки навпаки сприяють встановленню фактичної рівності людей з інвалідністю.

Крім того, відповідно до національного Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», люди з інвалідністю в Україні володіють усією повнотою соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод, закріплених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Тож питання *забезпечення рівних прав та можливостей, недопущення дискримінації, сприяє становленню та зміцненню ін-*

клюзивного громадянського суспільства в Україні. Суспільства, в якому цінують кожну людину. Суспільства, для якого важливий внесок кожного його члена. Суспільства, яке готове підтримати людей, що потребують такої підтримки, що робить таке суспільство міцнішим та згуртованішим.

Список використаних джерел:

1. Костюк В. Проблеми гармонізації законодавства України щодо прав осіб з інвалідністю з відповідними стандартами Європейського Союзу. *Право України*. 2016. № 8, С. 47–54.

2. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141

3. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI, *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5207-17>. [Дата звернення: 26-Лис-2019].

4. Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї: Закон України від 16.12.2009 № 1767-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2010. № 9. Ст. 77.

Щербань В.Д.

Кандидат юридичних наук

Зміст законодавчих положень щодо забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах в умовах євроінтеграції України

Найосновнішим законодавчим актом, який регулює практично усі сфери суспільного життя в Україні, є її Конституція. Зокрема, у контексті розглядуваної теми, Основний Закон нашої держави містить низку правових норм, які прямо або опосередковано впливають на правове регулювання інформаційно-правового забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах.

Як зазначає національне законодавчо-правове регулювання запобігання та протидія корупції в Україні здійснюється відповідно до нормативних актів держави, які встановлюють повно-